

ISSN: 2277-9930

74

ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2022

ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ

ਮੁੱਲ: 50/-



ਪੱਕੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ / ਮਾਰਿਉ ਦ ਅੰਦਰੇਦੇ

ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ : ਅਨੂਪ ਸੇਠੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ; ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਮੈਂ ਗਿਣੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਲ
ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ
ਬਹੁਤ ਬੀਤੀ
ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਬਚੀ

ਅਤੀਤ ਲੰਬਾ ਤੇ
ਭਵਿੱਖ ਛੋਟਾ ਹੈ
ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ
ਉਹ ਬੱਚਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲੀ
ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੈਰੀ
ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਖਾਂਦਾ ਗਿਆ
ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ
ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਬਚੀ ਹੈ
ਤਾਂ ਟੁੰਗਣ ਲੱਗਿਆ
ਸਵਾਦ ਲੈ ਲੈ ਕੇ

ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਵਕਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ
ਔਸਤ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਜਿੱਥੇ ਸੜੇ ਭੁੱਜੇ
ਫਿਰ ਰਹੇ ਨੇ ਹੰਕਾਰ
ਗਰੂਰ ਭਰਿਆਂ ਤੋਂ
ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ
ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਬਿਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ
ਹੜਪ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ
ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਕਿਸਮਤ

ਫਿਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਈ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਜੋ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਤੇ ਚਰਚਾ
ਕਰਨੀ ਬੇਕਾਰ ਹੈ



ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਖਰੇ
ਝੱਲਣ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਜੋ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵੱਡੇ
ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੌਣੇ
ਮੈਨੂੰ ਨਫਰਤ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲੱਗਣੇ
ਜੋ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ
ਭਿੜਦੇ ਹਨ
ਜੋ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਨਹੀਂ
ਸਿਰਫ ਬਿੱਲਿਆਂ ਦੇ
ਨਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਬਿੱਲਿਆਂ ਤੇ
ਬਹਿਸ ਲਈ ਵਕਤ ਨਹੀਂ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ
ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਹੈ
ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ
ਚੈਰੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ
ਮੈਂ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ
ਕਰੀਬ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ
ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ,
ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਨਸਾਨ
ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ
ਹਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉਡਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ
ਦੰਭੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜੋ
ਖੁਦ ਹੀ ਖੁਦ ਨਾਲ ਭਰੇ ਨੇ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਹ ਹੈ
ਜਿਸ ਨਾਲ
ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰਥਕ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ
ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰਤ

ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਹਾਂ
ਮੈਂ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹਾਂ
ਉਸ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਲਈ
ਜੋ ਸਿਰਫ
ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਬਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੈਰੀਆਂ
ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ
ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ
ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋਣਗੀਆਂ
ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਖਾਧੀਆਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਹੈ
ਪਹੁੰਚਣਾ ਅੰਤ ਤੱਕ
ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ
ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ
ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਾਲ

ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ
'ਸਾਡੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ
ਤੇ ਦੂਜੀ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਇਹ ਇਲਹਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ
ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਜੀਵਨ'।

ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2022
ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ

ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲਦੇ
ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦਾ ਤ੍ਰੈਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ

ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2022 ਅੰਕ 74

ISSN: 2277-9930

RNI No. PUNPUN/2006/16230

ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਂਕੇ

ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਪਾਦਕ

ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਂਕੇ

718, ਰਣਜੀਤ ਨਗਰ-ਏ
ਪਟਿਆਲਾ-147001 (ਪੰਜਾਬ)

98142-31698

E-mail: pratimaan@yahoo.co.in

www.pratimaan.in

ਸਲਾਹਕਾਰ

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ,
ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਵੀ ਰਵਿੰਦਰ
ਡਾ. ਆਤਮ ਰੰਧਾਵਾ,
ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ (ਕੋਨੇਡਾ)

TITLE PAINTING BY

BIMAL BISHWAS

ਕਨਸੈਪਟ, ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਾਈਨਿੰਗ

ਰਾ ਡੀਜ਼ਾਈਨਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ।

97810-33133

E-mail: raadesigns89@gmail.com

ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ

ਇੱਕ ਅੰਕ: 50/-, ਵੀਹ ਅੰਕ (5 ਸਾਲ): 1000/-
ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ: 2500/-, ਵਿਦੇਸ਼: \$200

ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਸ਼ੀ 'ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ
ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ

PRATIMAAN

718-Ranjit Nagar-A
Patiala. (Punjab) India
Mob. 098142-31698

E-mail: pratimaan@yahoo.co.in

Hon. Editor : Dr. Amarjeet Kaunke

ਤਰਤੀਬ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਸ਼ੁੱਕਰ ਰਵੇ ਤੇ ਗੰਧਲੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ / ਪਰਮਜੀਤ ਢੀਂਗਰਾ / 2

ਕਹਾਣੀਆਂ / ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੜੀ ਰੱਸੀ ਦਾ ਵਲ੍ਹ / ਗੁਰਮੀਤ ਆਰਿਫ਼ / 8, ਠੰਡੇ ਹੱਥ / ਹਰਦੀਪ ਸੱਭਰਵਾਲ / 16,
ਮੌਲਿਕ ਪਛਾਣ / ਕਾਂਤਾ ਰਾਏ, ਡਿਊਟੀ / ਡਾ. ਸ਼ੀਲ ਕੋਸ਼ਿਕ, ਬਰਫੀ / ਸੁਭਾਸ਼ ਨੀਰਵ /
21, ਪਾਣੀ / ਸੀਮਾ ਜੈਨ, ਹੋਮ ਹੈਪੀ ਹੋਮ / ਅੰਜੂ ਖਰਬੰਦਾ / 22, ਡਿਊਟੀ / ਅਰਚਨਾ
ਮਿਸ਼ਰਾ, ਪਿੰਜਰਾ / ਜਸਬੀਰ ਢੰਡ / 23, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ / ਸਲਾਮੀ /
ਖ਼ਾਲਿਦ ਫ਼ਰਹਾਦ ਪਾਰੀਵਾਲ

ਲਿਪੀਅੰਤਰ : ਜਸਪਾਲ ਘਈ / 28, ਕੁਮਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ / 34,

ਕਵਿਤਾ / ਗ਼ਜ਼ਲ / ਗੀਤ

ਗੁਰਤੇਜ ਕੋਹਾਰਵਾਲਾ / 3, ਪਾਲ ਕੌਰ / 4, ਹਰਮੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਦੀਪ / 5, ਗੁਰਮੀਤ ਕਲਰਮਾਜਰੀ, ਸਰਿਤਾ ਤੇਜੀ / 6, ਸੰਨੀ ਧਾਲੀਵਾਲ / 7,
ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ / 13, ਰਜਨੀਸ਼ ਜੱਸ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਗੋਗੀ / 14, ਬਖਤਾਵਰ ਧਾਲੀਵਾਲ,
ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ / 15, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੁੱਲਾ / 19, ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ / 20,
ਸ਼ਾਇਰ ਭੱਟੀ / 24, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਚਾਵਲਾ, ਸੰਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਮਾਲਸਰ /
25, ਕੌਸ਼ਲ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਸੁਭਾਸ਼ ਰਾਇ / 26, ਸੁਬੋਧ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ / 27, ਕੁਮਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ /
34, ਨਰੇਸ਼ ਗੁਰਜਰ, ਡਾ. ਸ਼ੋਭਾ ਜੈਨ / 41

ਆਲੋਚਨਾ ਨਿਬੰਧ / ਰੀਵੀਊ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ : ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਾਰ / ਡਾ. ਵੰਦਨਾ / 35, 'ਨਿਰਵਾਣ'
ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਤੇ ਪਰਾਹਣ ਦਾ ਦਵੰਦ / ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ / 38, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੋਕਧਾਰਾਈ ਪਰਿਪੇਖ : ਗਲੋਬਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ, ਡਾ. ਗੁਰਮੋਹਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ / 42, ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਡਾਇਰੀ) ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ
/ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ / 45, ਬਦਲਦੀ ਹਵਾ / ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਕਬਜ਼ਾ / ਕਰਮਵੀਰ
ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ / 47

ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ (ਸਕੂਲਜ਼), ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 4/2-2006, ਐਡੀਟਰ ਪੰਜਾਬੀ,
ਮਿਤੀ 18/8/2006 ਅਨੁਸਾਰ 'ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ' ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੈ।

- * ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਆਨਰੇਰੀ ਹਨ।
- * ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।
- * ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
- * ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੈਰ ਵਪਾਰਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ
ਛਪਵਾ ਕੇ 718, ਰਣਜੀਤ ਨਗਰ-ਏ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।



ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲਾਲਚੀ ਹਵਾਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਗਲਪਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਚੁੰਡ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਯੋਰਪ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ

ਬੰਨ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਿਆ ਸੋਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਪੁੱਠੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹਿਰਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਵਿਚ ਅਸੀਮ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੁਫਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਆਸਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਲੱਖ ਟਿਊਬਵੈਲ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਜਰ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਸਕੇ ਪਰ ਏਥੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਤਝੜੀ ਮੌਸਮ ਤੇ ਮਾਰੂਥਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਚੇ ਢਾਈ ਦਰਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣੇ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਚਮੜੇ ਤੇ ਰੰਗਾਈ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਮਾਲਕ ਬੇਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ੀਰੇ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗਾ ਕੇ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਜਲ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹਦਾ ਵਾਲ ਤਕ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਨਹਿਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਰੇ ਮਾਲਵੇ ਖੇਤਰ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪੀਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ, ਚਮੜੀ ਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਜੀਰੇ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਫੈਕਟਰੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਹਾਲ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਹੇਠ ਬਾਂਹ ਦੇ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ 'ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ' ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮੁਢਾਦਾਂ ਕਰਕੇ ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗੰਧਲੇਪਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤਿਆਨ / ਅਕਤੂਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2022

ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਾਈਡਰੋ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਇਕਾਲੋਜੀ ਲਈ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜੇ ਯੋਰਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 'ਡੈਨਿਯੂਬ' ਦਰਿਆ, ਜੋ ਯੋਰਪ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸਤਹ ਵਿਚ ਧਸੇ ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਲਗਪਗ ਜਹਾਜ਼ ਫਿਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਭਿਅੰਕਰ ਸੋਕੇ ਕਰਕੇ ਯੋਰਪ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਵਾਰ ਯੋਰਪ ਵਿਚ ਪਈ ਗਰਮੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੋਕੇ ਦਾ ਅਸਰ ਫਸਲੀ ਉਤਪਾਦਨ 'ਤੇ ਵੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਯੋਰਪ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਰੂਸ ਯੂਕਰੇਨ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਯੋਰਪ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਬੜਕ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਯੋਰਪ ਵਿਚ ਗੈਸ ਊਰਜਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਫੀਲੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਗਰਮ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਕਰਕੇ ਨਾਰਵੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਘਟਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਰੀਐਕਟਰਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚ 1935 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਸੋਕਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਘਰੇਲੂ ਬਗੀਚਿਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਓਧਰ ਸਪੇਨ ਦੇ ਐਂਡਾਲੂਸੀਆ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖਪਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਪਏ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸੋਕੇ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਦੱਬੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰੋਮ ਦੇ 'ਟਿੱਬਰ' ਦਰਿਆ ਦੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਇਕ ਪੁੱਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਇਮਾਰਤ 'ਦ ਡੋਲਮੈਨ ਆਫ ਗਵਾਡਾਪਰਲ' ਪਾਣੀ ਘਟਣ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈ ਹੈ। ਸਪੇਨ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਪਾਣੀ ਘਟਣ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ 1960 ਵਿਚ ਡੈਮ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜਲ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਸੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਦਰਿਆ 'ਪੋ' ਵਿਚੋਂ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ 992 ਪੌਂਡ ਦਾ ਇਕ ਬੰਬ ਮਿਲਿਆ। ਡੈਨਿਯੂਬ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਤਹ 'ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜਹਾਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ

ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਬਲੈਕ-ਸ਼ਿਪ ਬੇੜੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। 1944 ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੋਵੀਅਤ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਣ। ਸਰਬੀਆਈ ਅਫਸਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 10'000 ਬੰਬ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਣਵਰਤੇ ਰਹਿ ਗਏ। 'ਫੁੱਬੋ ਹੋਏ ਇਹ ਜਰਮਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕੰਬਣੀ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਚੁਹੱਤਰ ਸਾਲਾ ਵੈਲੀਮੀਰ ਟ੍ਰੈਜਲੋਵਿਕ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੁੱਕਣ ਨਾਲ ਉਹ 'ਹੰਗਰ ਸਟੋਨ' ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੋਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਪੱਥਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਰਕੇ ਡਰੇ ਹੋਏ, ਖੋਫਜ਼ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚੈੱਕ ਰਿਪਬਲਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਡੈਸਿਨ ਕੋਲ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ 'ਐਲਬਰ' ਦੇ ਸੁੱਕ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੰਗਰ ਸਟੋਨ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। 1616 ਦੇ ਇਸ ਹੰਗਰ ਸਟੋਨ 'ਤੇ ਖੁਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - "ਜੇ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ, ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋਵੋ।" ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਇਹ ਉਹ ਫਿਕਰਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਤੇ ਜਗਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਪੋਸਟ ਸਕ੍ਰਿਪਟ:

ਸੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਹੰਗਰ ਸਟੋਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਯੋਰਪ ਵਿਚ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਰਪੀ ਕੌਮਾਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਹਰ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜਬਾੜੇ ਹੇਠ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਕਾਹਲੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਹਿਰਾਂ, ਜੰਗਲ, ਪਹਾੜ, ਖਾਣਾਂ ਸਭ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੇਤ ਮਾਫੀਏ ਦੀ ਅੱਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਸੰਤਰੀ ਰਲ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਉਜਾੜ ਕੇ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਕੋਰਟਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਤੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਖਿੱਲਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰੋੜੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਲਈ ਵਿਚਕਾਰ ਕਨੇਰਾਂ ਬੀਜ ਕੇ

ਗਜ਼ਲ / ਗੁਰਤੇਜ ਕੋਹਾਰਵਾਲਾ



ਕਰੀਂ ਨਾ, ਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰੀ ਰੱਖੀਂ।
ਰਹਾਂ ਊਣਾ ਜ਼ਰਾ, ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਤੇਰੀ ਧੜਕਨ 'ਚ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ,
ਤੂੰ ਅਪਣੀ ਨਬਜ਼ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਂਗਲ ਧਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਮੈਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਖ਼ਰੀ ਪੱਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੜਨਾ ਹੈ ਅਗਲੇ ਪਲ,
ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਟਹਿਣੀ ਹਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸੇਕ ਨਾ ਲੱਗੇ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ ਠਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਖੁਦਾਇਆ! ਮੇਰਿਆਂ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੇ ਦੇਵੀਂ,
ਪਰ ਇਕ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬਾਤ 'ਚੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਕਿਤੇ ਤਸਵੀਰ ਕੋਈ, ਯਾਦ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਰਦ, ਸਰਸ਼ਾਰੀ,
ਜਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਕਰੀ ਰੱਖੀਂ।

ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਬਗੀਚੀਆਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਮਗਜ਼ੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਫੀਆ ਓਵੇਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਗਣਾ ਪਏਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿਆਸ ਦੀ ਮੌਤੋਂ ਮਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਪੂੰਝੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

94173-58120